
КОРОТКІ ПОВІДОМЛЕННЯ

УДК 37.037 – 057.875

ББК 74.580.5В 58

Г.І.Власюк

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Знання слабких сторін підготовки студентів до вирішення завдань фізичного виховання дозволяє віднайти шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу на заняттях зі спортивних дисциплін, поліпшити підготовленість випускників до майбутньої професійної діяльності вчителя фізичної культури.

Ключові слова: педагогічна компетентність, фізична культура, науковий світогляд.

Knowledge of weak sides of preparation of students to the decision of tasks of physical education allows to find the ways of improvement of an educational-educate process on employments on sporting disciplines, to improve preparedness of graduating students to future professional activity of teacher of physical culture.

Key words: pedagogical competence, physical culture, scientific world view.

Мета роботи – виявити шляхи вдосконалення підготовки майбутніх спеціалістів до професійної діяльності вчителя фізичної культури за вимогами сьогодення.

Завдання дослідження:

1. Дослідити модель сучасного вчителя фізичної культури, її складові компоненти.
2. Визначити відповідні їй сторони підготовки студентів і зміст кожної із сторін.
3. Акцентувати увагу викладачів педагогічних ВНЗ на необхідності повноцінного впровадження в навчально-виховний процес зі спортивних дисциплін виявленого змісту всіх сторін підготовки майбутніх учителів.

Підготовка спеціалістів із фізичної культури, які здатні в мінімальний термін адаптуватися до реальних умов майбутньої професійної діяльності, – одне з актуальних завдань вищої школи. Потрапляючи в реальні умови, молодий спеціаліст відразу ж стикається з рядом проблем, які йому необхідно вирішити оперативно та правильно. Але, як показує практика, йому недостатньо знань, умінь і навичок, які він має. Він повинен актуалізувати набутий у вузі досвід, переглянути та переоцінити раніше засвоєні знання відповідно до ситуації, яка склалася. Яким же повинен бути випускник педагогічного навчального закладу, щоб, прийшовши в школу, відповідати посаді вчителя фізичної культури й вистояти в конкурентній боротьбі.

Аналізуючи результати дослідження окремих сторін особистості вчителя багатьма авторами (Н.П.Адамською, А.А.Столяром, Т.Г.Бражем, Н.Е.Воробйовим, В.К.Суханцевою, Т.В.Івановою, Я.Корчаком, М.Л.Левицьким та ін.), можна скомпонувати цілісну оптимальну модель сучасного вчителя. До її компонентів слід віднести:

- компетентність;
- методичні, практичні вміння й навички;
- мистецтво володіння педагогічною технікою;
- педагогічну творчість;
- духовну й педагогічну культуру;
- науковий світогляд.

Ці основні компоненти моделі вчителя мають стосуватися й моделі сучасного вчителя фізичної культури з тією лише різницею, що остання повинна бути збагаче-

на принаймні одним компонентом – фізичною культурою, оскільки вчитель фізичної культури повинен сам бути її носієм, прикладом із практичної реалізації, втілення її основних положень у життя.

Слід зауважити, що скомпонована модель є динамічною, а не статичною (раз і назавжди визнаною), оскільки кожен її елемент, як і вона сама, знаходиться в постійному розвитку.

На формування кожного компонента зазначеної моделі повинна бути спрямована відповідна сторона підготовки майбутніх спеціалістів. Так, для забезпечення компетентності вчителя фізичної культури студент повинен отримати ґрунтовні знання зі своїх спеціальних предметів і суміжних дисциплін: гуманітарних (педагогіки, психології, соціології, історії й організації фізичної культури та ін.) і природничих (спеціалізованих галузей морфології, біофізики, біохімії, фізіології, медицини, зокрема динамічної анатомії, біомеханіки фізичних вправ, лікарсько-фізкультурного контролю та фізкультурно-прикладної гігієни), спрямованих на пізнання умов збереження працездатності, здоров'я, довголіття людини та закономірностей функціонування і розвитку її організму в умовах фізичного виховання.

Отримання глибоких знань із суміжних дисциплін своєї спеціальності, з теоретико-методичних спортивних дисциплін, з урахуванням сучасного рівня розвитку, – одне з основних завдань кожного студента, майбутнього вчителя фізичної культури. Однак застій у системі просвітництва й, зокрема, у фізкультурно-спортивній сфері в період перебудови спричинив руйнування установки на цінність галузевих знань. У зв'язку із цим загострилося питання мотивації навчання студентів ВНЗ, віднаходження все нових форм агітаційно-пропагандистської роботи серед них.

Темпи оновлення знань сьогодні надзвичайно високі. Це зумовлює необхідність виховання в кожного студента потреби в поліпшенні професійної компетентності, фізкультурної освіти, вдосконаленні навичок зі збору й обробки інформації за спеціальністю, яка публікується в монографіях, статтях журналів, періодичних вітчизняних й іноземних виданнях, та оволодінні, у зв'язку із цим, сукупністю сучасних пізнавальних засобів. Тож давня істина “Вчитель живе, доки вчиться; вчитель вчиться, доки живе” не лише не втратила свого значення, але й перетворилася в соціальну проблему сьогодення.

Фізкультурна освіта вчителя, яка, крім знань із фізичного розвитку та фізичної підготовки, включає вміння й навички фізичного вдосконалення, є складовою його фізичної культури. Майбутній учитель повинен оволодіти професійними методичними, практичними вміннями й навичками, всією сукупністю сучасних технічних засобів, методів, методичних прийомів навчання школярів фізичних вправ, озброєння їх теоретично-методичними знаннями з фізичної культури, здорового способу життя та виховання фізичних якостей, здібностей, вирішення завдань морального, естетичного, трудового виховання дітей у різних формах фізичного виховання. Саме від такого різноманіття методів, їх прийомів, технічних засобів, методичного їх планування й ведення контролю за їх реалізацією багато в чому залежить педагогічна майстерність учителя фізичної культури.

Невід'ємною складовою фізичної культури вчителя є рівень фізичної підготовленості, виконання державних тестів. Фізична підготовка студентів сьогодні потребує докорінного вдосконалення як із метою покращання рівня свого здоров'я, так і з метою показу школярам усіх рухових дій на заняттях із фізичної культури. Метод показу посідає провідне місце в методиці навчання рухових дій. Тому дуже важливо, щоб випускник ВНЗ міг показати техніку всіх вправ, передбачених шкільною

програмою, в показі відобразити індивідуалізацію техніки для окремих школярів із метою покращання результатів виконання.

Як одній із складових педагогічної технології неабияку увагу слід приділяти формуванню в студентів мистецтва педагогічної техніки: володіння психофізичним апаратом (голосом, інтонацією, мімікою, жестами й т. п.). Приємний, добре поставлений тембр голосу допомагає сприймати пояснюваний матеріал, а виділення за допомогою інтонації головних положень сказаного та передача, донесення до учнів емоційної функції слова мімікою, використання при цьому доцільних жестів поліпшують це сприйняття.

Сучасний учитель повинен вирізнятися постійним прагненням до творчості, новаторства, віднаходження більш досконалих шляхів навчання й виховання. Творчість учителя асоціюється зі створенням якісно нових культурних, матеріальних і духовних цінностей. У майбутніх же вчителів фізичної культури доцільно розвивати педагогічну творчість, котра містить елементи новизни, які найчастіше пов'язані не стільки з продукуванням нових ідей і принципів навчання та виховання, скільки з видозміною прийомів навчально-виховної роботи, їх деякою модернізацією.

Учитель шліфує духовний світ юної особистості. Залучаючи учня до знань, етичних, моральних норм поведінки, культури, він спрямовує його душу й тіло на шлях Добра, Істини й Краси. По суті в цих словах і сформульований соціальний статус учителя, його місце та роль у процесі перебудови школи й оновлення суспільства. Тому вчитель сам повинен бути ідеалом, прикладом із практичної реалізації моральних цінностей.

У зв'язку із цим особливо важливою стороною підготовки сучасного вчителя фізичної культури повинна бути робота з формування його високої моральності й культури. Тож, крім професійних знань і вмінь, у майбутніх спеціалістів потрібно формувати моральний, духовний, етичний потенціал. На заняттях із фізичної культури та під час спортивно-масових заходів слід створювати сприятливі умови для формування морально-вольових якостей: самостійності, дисциплінованості, рішучості, сміливості, витримки, наполегливості. Щодо формування морального образу майбутніх учителів, то актуальним на сьогодні є формування таких якостей людяності, як працьовитість, доброта, любов до ближнього, співчуття, милосердя. Учитель ніколи не повинен забувати просту, але в той же час велику істину: щоб бути хорошим учителем, треба, перш за все, любити того, кому викладаєш. Мистецтво сучасного вчителя, очевидно, й полягає в тому, щоб, із висоти своєї освіченості й життєвої мудрості вміти розуміти дитину, саму природу дитинства. Тільки розуміючи й приймаючи багатоликий і сповнений протиріч світ думок, переживань, почуттів дітей, він зуміє спрямувати їх на шлях пізнання, надихне їх на добрі справи.

Складовими культури особистості вчителя є його духовна та педагогічна культура. Провідними елементами духовної культури вчителя визнані літературна начитаність, знання вітчизняних і світових досягнень у сфері культури, зокрема фізичної, розуміння багатосторонності світу, побуту людей, їх традицій, у тому числі спортивних, знання шляхів розвитку людства, тобто світової й вітчизняної історії (історії та організації фізичної культури в суспільстві), володіння іноземними мовами. Чим духовно багатшим є вчитель, тим більше в нього буде можливостей налаштувати учнів на процес пізнання. Питання духовної культури студентів мають бути змістом не лише гуманітарних, суспільних дисциплін, але й спортивних.

Педагогічна культура – це синтез внутрішніх якостей педагога й високого професіоналізму, володіння методикою викладання та виховання, наявності культуротворчих здібностей, це міра творчого присвоєння та обробки накопиченого люд-

ством досвіду, це мистецтво співробітництва. Випускник повинен навчитися педагогіці співробітництва, етиці спілкування з учнями, колегами, батьками, громадськістю, оволодіти вмінням вирішувати конфлікт. Професійне вирішення конфліктів – це неминуча й необхідна умова вдосконалення особистості вчителя. У конфлікті, якщо це не сварка чи скандал, відбувається духовне збагачення обох суб'єктів шляхом подолання протиріччя позицій, поглядів, думок, інтересів. Підвищення рівня педагогічної культури студентів є на сьогодні одним з актуальних питань.

Функцію стратегічного компаса в усій навчально-виховній діяльності вчителя виконує наукове світосприйняття. Світогляд – це система узагальнених поглядів на світ у цілому, місце людини в ньому, ставлення до навколишньої дійсності й зумовлена цією системою життєва позиція людини: ідеали, мета, переконання та принципи пізнавальної й практичної діяльності. Світобачення значно визначає принципи поведінки й діяльності вчителя, формує його ідеали, моральні норми, соціальні й політичні орієнтації. Це свого роду духовна призма вчителя, через яку сприймається й переживається все навколишнє.

На жаль, на сьогоднішній день світ громадянських ідеалів виявився розхитаним, і молода людина опинилася перед проблемою складного вибору: слідувати протоптаним шляхом конформізму чи прийняти відповідальне рішення й реалізувати його відповідно до внутрішньої етичної установки й органічної потреби самовдосконалення [3, с.69]. Функцію стратегічного орієнтування в повсякденному житті студента, майбутнього вчителя, виконує науковий світогляд, формування якого і є одним із найважливіших завдань усього навчально-виховного процесу ВНЗ і теоретичних, методичних спортивних дисциплін, фізкультурно-масових і спортивних заходів зокрема. Зміст предметних дисциплін повинен бути спрямований не на засвоєння визначеного об'єкта знань кожної окремої спортивної чи іншої предметної дисципліни, а на засвоєння логічних зв'язків їх предметного матеріалу, формування цілісного розуміння картини світу.

Отже, всі вищеназвані основні сторони підготовки студентів, що спрямовані на реалізацію відповідних їм компонентів особистості вчителя фізичної культури, діалектично пов'язані між собою. Упущення чи послаблення якоїсь із них негативно впливатиме на реалізацію інших і, як наслідок, на педагогічну діяльність майбутнього вчителя.

Треба визнати, що межі вдосконалення змісту всіх сторін підготовки майбутніх учителів не існує. Проте вже нині необхідна систематична, цілеспрямована робота з поліпшення кожної із сторін підготовки сучасного вчителя фізичної культури до успішного вирішення завдань, поставлених перед ним державою. Уже сьогодні кожен викладач педагогічного ВНЗ, який задіяний у навчально-виховному процесі з підготовки вчителя фізичної культури, враховуючи свою спеціальність і посаду, повинен чітко уявляти механізми, шляхи вдосконалення всіх її сторін як на аудиторних, так і позааудиторних заняттях, щоб при закінченні ВНЗ у випускників були максимально сформовані всі компоненти моделі особистості сучасного вчителя. Оптимальна модель учителя фізичної культури являє собою систему необхідних, взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів, які повинні вироблятися всім комплексом навчально-виховного процесу, а в подальшому – вдосконалюватися протягом усієї практичної роботи.

Сформованість кожного компонента розробленої моделі особистості сучасного вчителя, зокрема його компетентність, методичні та практичні вміння й навички, мистецтво володіння педагогічною технікою, педагогічна творчість, духовна й педа-

гогічна культура, науковий світогляд мають стати критеріями професійної підготовки майбутніх спеціалістів фізичної культури.

1. Адамская Н.П. Какой учитель нужен школе? / Н.П.Адамская, А.А.Столяр // Советская педагогика. – 1991. – №7. – С.62–69.
2. Браже Т.Г. Из опыта развития общей культуры учителя / Т.Г.Браже // Педагогика. – 1993. – №2. – С.70–73.
3. Воробьев Н.Е. О педагогической культуре будущего учителя / Н.Е.Воробьев, В.К.Суханцева, Т.В.Иванова // Педагогика. – 1992. – №1–2. – С.65–70.
4. Корчак Я. Избранные педагогические сочинения / Я.Корчак. – М. : Просвещение, 1979. – С.106–109.
5. Левицкий М.Л. Профессиональная подготовка учителя / М.Л.Левицкий // Педагогика. – 1993. – №3. – С.40–44.

УДК 616-056.52

ББК 57.33

Людмила Петрук

КЛАСИФІКАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ВИДІВ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті подана класифікація рекреаційно-туристських спортивних занять, виділені форми рекреаційно-туристської діяльності.

Ключові слова: рекреаційно-спортивні заняття, туристська діяльність, спортивний туризм.

The article deals with the analysis of versatile influence of tourism on the pupil's organism which causes favorable changes in forming, keeping and strengthening the rising generation health.

Key words: Tourism, keeping and strengthening one's health, tourist activity.

Постановка проблеми та результати останніх досліджень. Природа – невичерпне джерело для людини – починаючи від матеріальних багатств, які вона дає, й закінчуючи такими ресурсами, як рекреаційні: природні ландшафти, мінеральні води, ріки, моря, озера, ліси, чисте повітря, сонячна радіація тощо [4].

Для розвитку й оздоровлення людей велике значення мають рекреаційні ресурси. Наявність і різноманітність таких ресурсів визначають набір видів рекреаційних занять [5].

Мета роботи – здійснити класифікацію рекреаційних видів рухової діяльності.

Результати дослідження. Одним із видів таких занять є рекреаційно-туристські спортивні заняття, які спрямовані переважно на укріплення здоров'я людини, загартовування організму, розвиток сили, спритності з використанням активних форм пересування, які передбачають відвідування точно відібраних об'єктів із метою задоволення інформаційних, духовних, пізнавальних та оздоровчих потреб туристів.

Туристська прогулянка – найпростіша форма рекреаційно-туристської діяльності, проходження короткого маршруту тривалістю, як правило, до 4 годин. Туристські прогулянки найчастіше проводяться з початківцями, молодшими школярами, людьми похилого віку.

Оздоровча екскурсія – рекреаційно-туристська подорож тривалістю до 24 годин із використанням активних форм пересування, яка передбачає відвідування точно відібраних об'єктів із метою задоволення інформаційних, духовних, пізнавальних та оздоровчих потреб туристів.

Туристсько-спортивний похід – групове проходження туристського спортивного маршруту визначеної протяжності з подоланням природних перешкод (перевалів, порогів, печер тощо) різної категорії або ступеня складності за нормативний час.